

Les definicions relacionades per morfologia derivativa

Taller de lexicografia
21 d'octubre de 2005

elisenda.bernal@upf.edu

1

Guió de la sessió

- Morfologia derivativa i lexicografia: interessos i confluències
 - Forma dels afixos
 - Presentació de casos
 - Un lloc per a la morfologia
- Famílies de paraules
 - Recursivitat i finitud
 - Tipus de sèries: alternances
- Les sèries derivatives coradicals
 - Els noms d'acció deverbals
- Propostes i conclusions

2

Morfologia i lexicografia: interessos i confluències

3

Interessos coincidents?

- **lexicografia** *f.* Branca de la lexicologia aplicada que s'ocupa de l'elaboració de diccionaris o lèxics.
- **morfologia** *f.* Branca de la biologia que estudia la forma i l'estructura dels éssers vius. || Geomorfologia, relleu. || Branca de la lingüística que estudia les regles que regeixen l'estructura interna dels mots. | Forma, estructura, d'una llengua considerada globalment.

(DIEC)

4

Punts de confluència (1)

- **-itzar vs. -ització**

verbs en *-itzar*: 381
noms en *-ització*: 396

verbs en *-itzar* sense nom: 95
noms en *-ització* sense verb: 115

5

Punts de confluència (1)

aleatoritzar
contemporanitzar
diagonalitzar
esponsoritzar
eutrofitzar
fidelitzar
globalitzar
instantitzar
linearitzar
mundialitzar
pol·linitzar
potabilitzar
tutoritzar

6

Punts de confluència (2)

- La forma dels afixos és el lema del diccionari

Des del punt de vista de la morfologia, determinar la forma dels afixos és crucial perquè només llavors sabrem quina forma té la base i llavors es podrà considerar el tipus de relació gramatical que s'estableix entre la base i l'afix. Evidentment, la forma de l'afix és també determinant per al lexicògraf.

7

Punts de confluència (2)

-CIÓ	-SSIÓ	-SIÓ	-IÓ
salvació	remissió	invasió	digestió
producció	impressió	incisió	crucifixió
compleció	progressió	revisió	annexió
prohibició	rescissió	difusió	
promoció		pretensió	
adopció		dispersió	
solució		immersió	
substitució			

8

La determinació de la forma

- La determinació de la forma d'un afix no és una operació sintàctica, sinó que cal recórrer a aspectes fonològics i morfosemàntics:
 - Pertinença a una conjugació determinada.
 - L'existència de sufixos "dobles" és un problema comú a tots els afixos:

-tiu/-iu	-dor/-tor	-tori/-ori	-ança/-ença
administratiu	obridor	circulatori	semblança
explicatiu	saltador	difamatori	assegurança
expressiu	projector	compulsori	naixença
decisiu	redactor	il·lusori	creença

9

La determinació de la forma

- L'important és establir una relació correcta entre les dues (o més) variants.
- Per molt que vulguem fer morfologia i lexicografia sincròniques, no podem deixar de banda la diacronia, perquè és necessària per explicar l'existència de formes aparentment anòmales.

10

"Formes" als diccionaris

GDLC

-ció Sufix, del llatí *-tio*, *-onis*, que significa 'acció i efecte de'. Ex: *qualificació*, *aprovació*.

-ió Sufix, del llatí *-io*, *-ionis*, que significa 'acció de'. Ex: *confessió*, *rebel·lió*.

DUE

-ción. Parte invariable del sufijo «-ación, -ición» con que se forman nombres de acción derivados de verbos: 'mediación, aparición, reparación'.

11

"Formes" als diccionaris

DRAE

-ción.

(Del lat. *-tio*, *-ōnis*).

- suf.** Forma sustantivos verbales, que expresan acción y efecto. Aparece en la forma *-ción*, no precedido de vocal, en ciertos sustantivos generalmente procedentes del latín. *Función*, *lección*, *producción*. Los creados en español toman la forma *-ación*, si el verbo del que derivan es de la primera conjugación. *Grabación*; *-ición*, si es de la tercera. *Embutición*. Si el sustantivo deriva de un verbo de la segunda, toma otro sufijo.
- suf.** Además de su significado abstracto, *-ción* y sus variantes pueden denotar objeto, lugar, etc. *Embarcación*, *fundición*.

12

“Formes” als dictionaris

DeMauro (2000)

-zió/ne

suff., è presente in sostantivi femminili di origine latina e forma produttivamente sostantivi femminili deverbali che indicano un'azione e, spesso, l'effetto, il risultato che ne consegue:

abolizione, amplificazione, benedizione, circolazione, collocazione, comunicazione, creazione, deviazione, edificazione, elettrificazione, fiscalizzazione, guarigione, moralizzazione, nutrizione, proibizione, punizione, raccomandazione, utilizzazione; nei derivati da verbi della 1ª coniugazione è preceduto da *er*: *misurazione*; nei derivati da verbi della 3ª coniugazione da *i*: *intizione* | è sporadicamente usato con gli stessi significati aggiunto a nomi che non hanno un verbo corrispondente: *bigliettazione, caviatazione, dentizione*

-ió/ne

suff., è presente in sostantivi femminili deverbali di origine latina, o **formati** in analogia su tale modello anche a **partire dal tema del supino**, che indicano azione, effetto, risultato:

accensione, astensione, collisione, composizione, discussione, divisione, elezione, finzione, fusione, immersione, invasione, opposizione, passione, protezione, riunione, sovversione, uccisione

13

“Formes” als dictionaris

-ficar.(Del lat. *-ficāre*, de la raiz de *facēre*, hacer).1. elem. compos. Forma verbos, que significan 'hacer, convertir en, producir'. *Petrificar, codificar.* [DRAE]

-ificar. Sufijo con el que se forman verbos derivados de adjetivos o nombres: 'dignificar, saponificar'. [DUE]

-ificar suf. Significa 'convertir en' o 'hacer' y forma verbos a partir de sustantivos o de adjetivos: *santo - santificar, gas - gasificar, puro - purificar, simple - simplificar.* [SALAMANCA]

14

El tractament de les paraules derivades als dictionaris

- Bauer & Nation (1993):

There is little consistency between various dictionaries in their treatment of derived forms. For example, in *Chambers English Dictionary* (1988) *cereal* is a sub-entry for *Ceres*, but it is a headword in COD8 [*Concise Oxford Dictionary*] and *Collins English Dictionary* (1979). *Cerebrate* is a headword in *Collins*, a sub-entry under *cerebration* in COD8, and a subentry under *cerebrum* in *Chambers*.

15

Macmillan English Dictionary for Advanced Learners (2002): *bewitch*

bewitch verb [transitive]

to control someone's behaviour with magic:

The old man was convinced that she had bewitched him.

a. to make someone strongly attracted to you by your behaviour:

a player who bewitches the crowd with his speed and skill

– **bewitching** adjective:

a bewitching performance

16

Macmillan English Dictionary for Advanced Learners (2002): *dial*

dial¹ (present participle *dialling*; past tense and past participle *dialled*) verb [intransitive or transitive] *

to press the buttons or turn the dial on a telephone in order to call someone:

In an emergency dial 999.

dialling code noun [count] BRITISH

a group of numbers at the beginning of a telephone number that represents a particular town, area, or country:

What's the dialling code for Cambridge?

dialling tone noun [count] BRITISH

the sound a telephone makes when you pick it up to show that you can make a call

17

Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch (1999): *Nebel*

Ne·bel *der*; -s, -; 1 die Wolken (aus Dunst), die sich über dem Boden bilden und durch die man nicht (weit) sehen kann <dichter, feuchter, undurchdringlicher Nebel; etwas ist in Nebel gehüllt, im Nebel verborgen; der Nebel fällt, senkt sich auf etwas (Akk), steigt, verzieht sich>: *Es herrschte Nebel mit Sichtweiten um fünfzig Meter / unter fünfzig Metern; Bei Nebel muss man langsam fahren; bei einem Konzert künstlichen Nebel auf der Bühne produzieren*

|| K-: **Nebelscheinwerfer, Nebelschleier, Nebelschwaden, Nebelwand**

|| -K: **Bodennebel, Hochnebel; Frühnebel, Morgennebel; Herbstnebel**

2 eine Gruppe von (sehr weit entfernten) Sternen, die zusammen wie ein heller Fleck am Himmel aussehen

|| -K: **Andromedanebel**

|| ↑ **einnebeln, vernebeln**

18

Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch (1999): *Feige*

feig, fei-ge Adj; 1 ohne Mut, ängstlich ↔ mutig, tapfer: *Er ist zu feig, um seine Meinung offen zu sagen*
2 so, dass das Opfer keine Chance hat, zu fliehen oder sich zu wehren <ein Attentat, ein Mord o.Ä.; ein Mörder>
|| hierzu **Feig-heit** die; nur Sg

Fei-ge die; -, -n; 1 die Frucht des Feigenbaums: *getrocknete Datteln und Feigen*
2 ≈ Feigenbaum

Fei-gen-baum der; ein Baum, der in warmen Gebieten wächst und weiche, süße Früchte trägt.

Fei-gen-blatt das; 1 ein Blatt des Feigenbaums
2 pej; etwas, womit man versucht, etwas zu verhüllen oder zu verbergen <etwas als Feigenblatt benutzen>.

Feig-ling der; -s, -e; pej; jemand, der feige (1) ist.

19

Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch (1999): *liquid*

li-liquid, li-qui-de [-kv-] Adj; Ökon; 1 <eine Summe, Gelder, Finanzmittel> so, dass sie sofort zur Verfügung stehen ≈ verfügbar
2 <eine Firma, ein Unternehmen> so, dass sie Rechnungen sofort zahlen können ≈ zahlungsfähig ↔ zahlungsunfähig
|| hierzu **Li-qui-di-tät** die; nur Sg

li-qui-die-ren; *liquidierte, hat liquidiert*; [Vt] 1 **etwas liquidieren** Ökon; bewirken, dass ein Unternehmen o.Ä. nicht mehr existiert ≈ auflösen
(3) <eine Firma, einen Konzern, ein Unternehmen liquidieren>
2 **jemanden liquidieren** jemanden *besonders* aus politischen Gründen töten (lassen) ≈ exekutieren <seinen Agenten liquidieren>
|| hierzu **Li-qui-die-rung** die; meist Sg; **Li-qui-da-ti-on** die; meist Sg

20

Le Grand Robert (2002): *doux*

DOUX, DOUCE [du, dus] adj., adv. et n.

- I. Adj.
 - A. Domaine de la sensation (6 acc.)
 - B. Domaine psychique, abstractions... (4 acc.)
 - C. Techn. (1 acc.)
- II. Adv. (4 acc.)
- III. N (2 acc.)

DÉR. Douçain, douceâtre, doucement, doucet, doucin, doucine, doucir.
COMP. Adoucir, aigre-doux, douce-amère (n. f.), doux-amer (adj.). - V. Doudou, doudoune.

21

Le Grand Robert (2002): *dulcifier*

DULCIFIER [dylsifje] v. tr.

- 1. Vx. Rendre plus doux, moins âcre, moins acide ou moins amer par addition d'une substance.
 - 2. Techn. Faire subir un premier raffinage à (du plomb).
 - 3. Fig. et rare. Apaiser (qqn, ses sentiments, son comportement).
- ⇒ DULCIFIAN, ANTE p. p. adj. et n. m.

DÉR. Dulcification.

22

Objectius dels diccionaris generals (Pena 2002)

- Reflectir l'estat actual de la llengua.
- Donar la informació suficient i fer-ho de manera adequada, tant des del punt de vista gramatical com des del lèxic.
- Se sol considerar útil proporcionar l'etimologia de la paraula.
- Reduir el nombre d'entrades incloent una llista de prefixos i sufixos i elements compositius.
- En alguns casos, s'intenta associar les paraules per famílies.

23

1. Reflectir l'estat actual de la llengua

Reflectir de la manera més fidel i completa l'estat actual de la llengua incorporant-hi noves paraules i significats, sense que això comporti augmentar massa el volum de l'obra. En aquesta incorporació de neologismes, es tendeix a incloure el lèxic tècnic i científic que, d'alguna manera, sobrepassa els límits de l'especialitat i s'integra en el lèxic general, si més no de les persones cultes.

DRAE: *amniocentesis, internet* (23a ed.)

GDLC: *potabilitzar, pH*

24

2. Donar la informació suficient

Donar la informació suficient i fer-ho de manera adequada, tant des del punt de vista gramatical com des del lèxic. Pel que fa a la gramàtica, cada vegada s'afina més amb les dades de les unitats (trets de subcategorització, selectius, construcció; exemples, etc.). El DUE és la referència obligada. El DEA ha suposat un avenç notable, de la mateixa manera que dictionaris com el CLAVE, el LEMA i el SALAMANCA.

25

3. Incloure l'etimologia

Sol considerar-se útil proporcionar l'etimologia de la paraula, ja que pot servir de fil conductor o comú denominador per a aquelles paraules que, per l'ordre alfabètic, queden allunyades en el diccionari.

DRAE (1992: VII)

Las etimologías de palabras derivadas o compuestas se han simplificado mediante la presencia y definición de los sufijos, prefijos y elementos compositivos en el cuerpo del diccionario (DRAE 1992: VII).

conciudadano, na.

(De *con-* y *ciudadano*).

1. m. y f. Cada uno de los ciudadanos de una misma ciudad, respecto de los demás.
2. m. y f. Cada uno de los naturales de una misma nación, respecto de los demás.

26

L'etimologia al LEMA

[...] El criterio de selección de las etimologías incluidas ha sido el que respondan a objetivos informativos actuales: a) sirven para diferenciar homónimos, palabras que tienen la misma forma y difieren en significado como *apostar*¹ 'exponer una cantidad de dinero' y *apostar*² 'situar a una persona en un determinado lugar'; b) **informan de relaciones morfológicas** que la voz mantiene con otras voces emparentadas por origen, este es el caso de los dobles patrimoniales y cultos, como ocurre con *nombre* y las series etimológicas, la culta y la patrimonial, de las formas latina o griega que encabeza esta palabra (*denominar, ignominia, nombrar, nomenclátor, nómima, nominativo, anónimo, antónimo, antonomasia, epónimo, metonimia, sinónimo, sobrenombre* y más); y c) dan razón de un significado que refuerza el que hoy se le atribuye [...]. Las etimologías en este diccionario desempeñan una doble función: colaboran en la construcción de un significado con calado y **ayudan a fortalecer unas relaciones morfológicas que resultan útiles para quien lo consulta y que de no ofrecerse podrían pasar desapercibidas.**

(Presentación, pág. IX)

27

Etimologies al DRAE?

- **simpatizar.**
(De *simpatía*).
1. intr. Sentir simpatía.
- **equipaje.**
(De *equipar*).
1. m. Conjunto de cosas que se llevan en los viajes. [...]
- **rompedor, ra.1.** adj. Dicho de una persona: Que rompe o gasta, especialmente los vestidos. U. t. c. s. [...]
- **almacenamiento.1.** m. Acción y efecto de almacenar.
- **dormilón, na.1.** adj. coloq. Muy inclinado a dormir. U. t. c. s. [...]
- **cafetera.1.** f. V. cafetero.
cafetero, ra.1. adj. Perteneciente o relativo al café.

28

Etimologies al GDLC

- La majoria d'entrades del Diccionari porten indicada, entre parèntesis, una breu informació etimològica que pot constar de les indicacions següents:
 - Datació més antiga coneguda [...]
 - Exposició de l'etimologia del mot, amb indicació, quan s'escau, de la llengua d'on procedeix. Si l'origen del mot és incert, es declara així. **Si el mot és un derivat segons les normes generals de formació de mots, es diu simplement de quin mot deriva.** Si es tracta d'un compost, s'expliciten els elements de la composició. [...]Tant en els derivats com en els compostos, si tenien ja existència en llatí o en grec, s'explica aquesta etimologia, tot i que el mot es pugui considerar també format normalment en català i com a tal pugui ser tingut per derivat normal d'un mot bàsic.

Instruccions per al maneig del diccionari, pàg. XII

29

Exemples del GDLC

- **flequer -a**
[1249; de *fleca*]
- **ferrer -a**
[1250; de *ferro*]
- **carnisser -a**
[s. XIV; de *carn*]
- **ferreter -a**
[de *ferro*]
- **preestablir**
[de *establir*]
- **apassionar**
[1653; de *passió*]

30

(morfo)etimologia al diccionari

- L'etimologia és una informació que interessa a molts usuaris i esdevé una informació cultural, però no és només aquesta la informació necessària. No tots els usuaris no especialistes dominen les regles de derivació i composició per saber com s'ha arribat des de l'arrel primitiva a la resta de formes. Però cal trobar una manera més òptima de fer-ho.

31

4. Incloure la llista dels afixos

- La inclusió dels prefixos i els sufixos a la macroestructura dels diccionaris no ha estat gaire freqüent en les tradicions lexicogràfiques catalana i espanyola. Així, durant molt de temps, s'ha reservat aquest privilegi a alguns prefixos i als formants (prefixats i sufixats) grecollatins. En canvi, en molts diccionaris, encara ara els sufixos difícilment tenen entrada pròpia.
 - Català: GDLC
 - Castellà: DUE, SALAMANCA, DSLE, DUEAE, DRAE

32

Exemples d'entrades de sufixos

DRAE

-izar.(Del lat. *-izāre*).1. suf. Forma verbos que denotan una acció cuyo resultado implica el significado del sustantivo o del adjetivo básicos, bien por reducción del complemento directo a cierto estado, en los transitivos, como en *carbonizar, esclavizar, impermeabilizar*, bien por la actitud del sujeto, en los intransitivos. *Escrupulizar, simpatizar*.

DUEAE

-ear Sufijo de origen latino que forma verbos a partir de nombres, adjetivos y algunos pronombres: *vocear, trocear, tutear, tirotear*. NOTA: A veces puede tener un matiz despectivo.

-ificar Sufijo de origen latino que forma verbos a partir de nombres y adjetivos: *osificar, dulcificar, dignificar*.

-izar Sufijo de origen griego que forma verbos derivados o parasintéticos a partir de nombres y adjetivos: *cristalizar, obstaculizar, impermeabilizar, aterrizar*.

33

Almela (1999: 71)

[La sufijación es] el procedimiento más complejo, sobre todo por sus efectos fonológicos, morfológicos y lexémicos. [...] En esa posición el desarrollo de la palabra manifiesta su terminación (con lo que ello implica de conflictos fonémicos), su categoría (y sus respectivos significados), sus morfemas flexivos (y las consonancias y disonancias que dicho encuentro origina), etc."

34

Exemples d'entrades de prefixos

DRAE

con-

(Del lat. *cum*).

1. pref. Significa 'reunión', 'cooperación' o 'agregación'. *Confluir, convenir, consocio*. Ante *b* o *p* toma la forma **com-**. *Componer, compadre, combinar*. Otras veces adquiere la forma **co-**. *Coetáneo, cooperar, coacusado*.

35

Exemples d'entrades de prefixos

GDLC

- **anti-** 1 Prefix, del grec *antí*, adjuntat atributivament a un nom o preposicionalment a un nom o a un adjectiu que denota oposició o inverteix el sentit. Ex: *antibiótic*. 2 FÍS ÀTOM Prefix que, posat davant el nom d'una partícula nuclear, en designa l'antipartícula. 3 QUÍM ORG En la designació de les oximes estereoisòmeres, prefix que hom utilitza en substitució del mot *trans*.
- **post-** Prefix, del llatí *post*, que significa 'darrere' o 'després de'. Ex: *postpectoral, postcanònic, postoperatori, postmodern*.

36

5. Agrupació de famílies de paraules

Sense renunciar a l'ordre alfabètic, de vegades s'intenta associar les paraules per famílies, com al DCECH o el DECLC. També ho intenta el DUE:

Las palabras se agrupan en familias de la misma raíz bajo la que con más motivo puede ser considerada como cabeza de la familia; se persigue con ello introducir en el conjunto un principio de organización, con la confianza de crear así en el lector un sentido etimológico que le ayude al manejo consciente de los vocablos e incluso, tratándose de lectores extranjeros, a su retención; si la innovación es o no acertada, sólo los resultados podrán decirlo. Esta organización no destruye el orden alfabético del diccionario, pues, por un lado, los encabezamientos de las palabras derivadas son suficientemente destacados para que la vista no resbale sobre ellos, y, por otro, si a una palabra le corresponde alfabéticamente quedar separada de la que figura como cabeza de la familia, se incluye también en su lugar, con un «v. bajo...» que remite al encabezamiento general.

37

La família de *página* al DUE (1)

▪ *página*.

(Del lat. «página», conjunto de cuatro hileras de vides formando un rectángulo, deriv. de «pángere», hincar; v. «PAG-».)

① Cada lado escrito de una hoja.

(V.: «Galerada, plana. ^ Contraportada, portada. ^ Anverso, blanco, dorso, forma, recto, retiración, verso. ^ Birli, cabeza, margen, pie».)

② Lo escrito en ella: 'He leído unas páginas de ese libro'.

③ (fig.). *Suceso o *periodo de la vida o de la historia de alguien o de algo: 'Es una página de mi vida que no quiero recordar'.

Família de palabras:

paginación

paginar

38

La família de *página* al DUE (2)

compage

(del lat. «compages», deriv. de «compingere», unir, compuesto con «pángere»; v. «PAG-». Fem.; ant.) **Enlace o trabazón de una cosa con otra.*

compaginar.

① («con»). «*Armonizar». Hacer compatible una ícosa con otra.

② (*imprenta). «Ajustar». *Combinar las galeradas para formar las planas de un periódico.*

compaginación; compaginador, -a.

Derivados de significado deducible del de «compaginar».

39

La família de *soñar* al DUE (1)

soñar.

(Del lat. «somniare»; v. «SUEÑO».)

① (tr. e intr.; conjug. como «contar»; «con»).

② (tr. e intr.). Imaginar como posibles o reales ícosas que no lo son.

③ («con»). *Desear vivamente íalgo que se expresa.

Família de palabras:

soñación

soñado, -a

soñador, -a

soñante

soñarra

soñarrera

soñera

soñolencia

soñolientamente

soñoliento, -a

40

La família de *soñar* al DUE (2)

sueño.

(Mezcla del lat. «somnus», acción de dormir, y su deriv.

«sómniūm», cosa imaginada durmiendo, del gr. «hypnos»; v.:

«hypn...», somn...; insomne». «En; Durante; Acometer, Apoderarse, Entrar, Invadir; Rondar; Coger, Conciliar, Entregarse al; Espantar».)

41

La família de *soñar* al DUE (3)

sueño.

(Mezcla del lat. «somnus», acción de dormir, y su deriv.

«sómniūm», cosa imaginada durmiendo, del gr. «hypnos»; v.:

«hypn...», somn...; insomne». «En; Durante; Acometer, Apoderarse, Entrar, Invadir; Rondar; Coger, Conciliar, Entregarse al; Espantar».)

ensueño.

① «*Sueño». Cosa que se imagina mientras se *duerme.

② «*Ilusión». Suceso cuya realización se desea y en que se piensa con placer. ③ Cosa *placentera en cuyo pensamiento se recrea uno.

Família de palabras:

ensoñador, -a

ensoñar

42

Famílies de paraules

43

La finitud de les sèries derivatives

- Hi ha límits en les sèries de formació de paraules?
Sense dubte, sí:

crear – creativo – creatividad [tanca la sèrie]
crear – creación – *creacionar

- Però també hi ha sèries d'aplicació cíclica sobre la mateixa base.

44

Aplicació cíclica (Corbin 1980)

Si tenim els afixos

1 = in- 3 = -izar
2 = des- 4 = -ble

I tenim en compte que

1 precedeix 3
2 4
3 2, 4
4 1, 3

45

Cicles de derivació: in-

1-3-4-1	1-3-4-3	1-3-2-4-1
mortal	mortal	mortal
inmortal	inmortal	inmortal
inmortalizar	inmortalizar	inmortalizar
inmortalizable	inmortalizable	desinmortalizar
ininmortalizable	inmortabilizar	desinmortalizable
...	...	indesinmortalizable
...

46

Cicles de derivació: -izar

3-4-1-3	3-4-3	3-2-4-3
mortal	mortal	mortal
mortalizar	mortalizar	mortalizar
mortalizable	mortalizable	desmortalizar
inmortalizable	mortabilizar	desmortalizable
inmortabilizabilizar	...	desmortabilizabilizar
...

47

Recursivitat i finitud (1)

- La recursivitat és a priori *ad infinitum*, però, tot i el caràcter obert de la derivació, no totes les combinacions entre bases i afixos són possibles ni infinites, encara que es respectin les restriccions que els afixos imposen a les bases.
- En les paraules formades per sufixació, hi ha una tendència general, a mig camí entre la morfologia i la pragmàtica, que impedeix la possibilitat d'acumular un nombre massa gran de sufixos: l'aplicació de més de quatre morfemes a una mateixa base és quasi inexistent:

jardí – jardiner – jardineria – *jardineriós
nació – nacional – nacionalitzar – nacionalització – *nacionalitzacional

48

Recursivitat i finitud (2)

- La recursivitat està restringida a la condició que un mateix sufix no pot aplicar-se a una base que ha estat usada per construir un mot en la derivació immediatament anterior:
vent – ventós – *ventosós
- No es toleren adjuncions successives de sufixos sinònims, amb l'excepció dels sufixos valoratius:
ensenyar – ensenyament – *ensenyamentació
petit – petitó – petitonet

49

Recursivitat i finitud (i 3)

- Quant a la prefixació, la recursivitat és més fàcil de delimitar: generalment, les paraules tenen un sol prefix (*encamisar, reblanir, exdirector*).
- Hi ha combinacions habituals:
 - Prefixos de significat reversiu o negatiu (*descarregar, desassedegar, indesxifrabre*)
 - Prefixos intensificadors (*reemborsar*)
- Recursivitat possible, però pragmàticament poc probables: *sotssotssots*president, *antiantiantidroga*.

50

Alternances en les sèries derivatives

- És freqüent en les llengües romàniques l'alternança entre formes populars i formes cultes

N	→	A	N	→	V	V	→	N, A
cos		corporal	pols		pulveritzar	llegir		lectura
lado		lateral	daño		damnificar	concebir		concepció
fleur		floral	peuple		populariser	croyer		credibilitat
occhio		oculare	figlio		affiliare	scrivere		scrittore

51

Tipus de sèries

- Sèries homogènies
 - Patrimonials: *tall, tallar, retallar, tallat*, etc.
 - Cultes: *acte, actuar, actual, actor*, etc.
- Sèries heterogènies
 - any, anyada, anyell, anyal...*; *anual, mil·lenni, bienni, trienni, perenne...*

52

Quina forma?

- No sempre és possible predir quin dels dos al·lomorfs servirà de base per a la derivació.
 - Hi ha sufixos cultes que seleccionen bases cultes: *aeri, auri, ossi...* (i no **airi, *ori*)
 - Hi ha sufixos patrimonials que seleccionen bases patrimonials: *dolcejar, alejar, parpellejar*
 - Hi ha sufixos sense restriccions: *rendibilitzar, cristal·litzar, suavitzar, realitzar*

53

Tractament de les sèries heterogènies

- Com s'han de tractar des d'un punt de vista sincrònic?
 - Les formacions patrimonials són analitzables d'acord amb les RFP pròpies; les cultes, d'acord amb les RFP del llatí incorporades més tard al català i el castellà:

cos – cossar – cossat – cosset
– corpori – corporatiu – incorporar

54

Una proposta: Pena (2002)

- Pena (1995) conclouia que la inclusió de les dues variants en el diccionari hauria d'ordenar-se de manera que l'usuari pogués disposar d'aquesta informació bàsica en una mateixa entrada.
- Pena (2002) proposa un sistema únic d'ordenació (l'alfabètic) i eliminar la informació etimològica:

cuerpo. (cuerp- -corp- / corpor-) **o bé**

cuerpo. (cuerp- -corp-; *corpazo* / corpor-: *corporal*, *corporificar*).

55

Al límit: el cas d'*-ificar*

- Tot i que la majoria de diccionaris el consideren sufix, al DRAE apareix com a formant culte.

-ficar. (Del lat. *-ficāre*, de la raiz de *facēre*, hacer). 1. elem. compos. Forma verbos, que signifcan 'hacer, convertir en, producir'.
Petrificar, *codificar*.

- Cottez (1989) inclou *-fier* com a formant del *Dictionnaire des structures du vocabulaire savant*.
- Cabré (1994) llista *-ficar* com a forma llatina de composició, però també apareix *-ificar* com a sufix verbalitzador propi.
- Bruguera (1996) inclou *-ificar* com a "element llatí que forma mots compostos".
- Apareix a la *Taula de formants cultes* (1997).

56

-ificar és un sufix

- Tot i el caràcter original de formant culte, *-ificar* és sentit plenament com un sufix, tot i que té unes restriccions combinatòries molt estrictes:
 - Només combina amb paraules que comparteixen el tret [llatí].
 - Les bases no poden ser paraules complexes (**escol(ar)+ificar*).

57

Tractament lexicogràfic dels formants cultes

- Per economia, fonamentalment se'ls dona una entrada autònoma i se'n diu l'origen i el significat. Poques vegades se n'explica la distribució de les variants formals, quan n'hi ha (*mega-*, *megalo-*, *-fon(o)-*, etc.).
- Pena (2002) proposa:
 - Agrupar en un únic article totes les variants formals
 - Incloure les posicions diferents (inicial i/o final)
 - Separar els formants o temes homònims

leche. (lech- / lact-: *lácteo*, *lactar*, lacto-: *lactoproteína*, lacti-: *lactífero*).

lengua. (lingu-: *lingual*, lingüi-: *lingüiforme* / -lingüe: *bilingüe*).

58

Formants, prefixos o truncaments?

aero-¹ (aire): *aerofàgia*, *aeroteràpia*

aero-² (aeronàutica): *aeroport*, *aeroparc*

tele- (GDLC)

1 Forma prefixada de l'adverbi grec *têle*, que significa 'lluny'. Ex: *teleobjectiu*, *telegrafia*.

2 Forma prefixada que indica relació o connexió amb la televisió. Ex: *televident*, *telediari*.

59

Etiquetes...

- Els formants cultes reben noms diferents segons el diccionari en què apareixen, així com també varia d'una manera notòria la llista d'elements inclosos.
 - DUE: *elemento prefijo*, *elemento sufijo*, *elemento prefijo y sufijo*
 - DEA: *raíces prefijas*
 - DRAE: *elemento compositivo*
- "...los problemas terminológicos para referirse a las raíces afijas [...] recubren también la indefinición morfológica en que se encuentra el estudio de la naturaleza de estos elementos." (González Pérez 2002)

60

...i labels (Prčić 2005) -1

- prefix – suffix

Cambridge Advanced Learner's Dictionary (2003)
 Collins COBUILD English Dictionary for Advanced Learners (3rd edition, 2001)
 Longman Dictionary of Contemporary English (3rd edition, 1995)
 Macmillan English Dictionary for Advanced learners (2002)
 The American Heritage Dictionary of the English Language (3rd edition, 1992)
 Encarta World English Dictionary (1999)

61

...i labels (Prčić 2005) -2

- prefix – suffix – combining form

Oxford Advanced Learner's Dictionary (6th edition, 2000)
 Longman Pronunciation Dictionary (1990)
 The Oxford English Dictionary (2nd edition, 1989)
 The New Oxford Dictionary of English (1998)
 Chambers 21st Century Dictionary (2nd edition, 1999)
 Merriam-Webster's Collegiate Dictionary (10th edition, 2000)
 Random House Webster's Unabridged Dictionary (3rd edition, 1999)

62

...i labels (Prčić 2005) -3

- Combining form

Cambridge International Dictionary of English (1995)

- ∅

Ologies and Isms (2002), que explícitament no diferencia i no classifica "word beginnings and endings, comprising prefixes, suffixes, combining forms and infixes, all being seen as types of affix."

63

Són iguals...

- Tant els prefixos com les formes prefixades
 - són separables, els reconeixem com a tals en formes com *predestinar*, *refer* o *antediluvià*, però no a *prepuci*, *retre* o *antena*;
 - són elements travats: no poden aparèixer sols i necessiten un element a la dreta;
 - produeixen formacions d'estructura binària amb el nucli a la dreta.

64

...són diferents (Prčić 2005)

	Prefixos	Formants cultes
Categoria	Classe tancada	Classe oberta
Forma distintiva	No	Sí
Combinabilitat	Bases simples, complexes o compostes *pref + suf / *pref + FC	FC, preferentment
Funció sintàctica	Normalment, no canvien la categoria de la base	Ni la canvien ni la mantenen
Relació entre el nucli i el modificador	Relació endocèntrica subordinada	Relació endocèntrica coordinada
Significat	Funcional	Lèxic
Productivitat	Sistemàtica	No sistemàtica

65

Les sèries coradicals

66

Alguns exemples (Pena 1995)

aclarar	aclarado	aclaración
desembocar	desembocadura	---
romper	rotura	ruptura
padre	paterno	paternal
claro	claridad	claridad
dulce	dulzor	dulzura
grande	agrandar	engrandecer

el aclarado de la ropa / la aclaración de una idea
la desembocadura del río / *la desembocadura de las negociaciones
la rotura de la tubería / la ruptura de las negociaciones
potestad paterna (*paternal) / carácter paternal (*paterno)
la claridad del día / de sus ideas
el dulzor de la miel / la dulzura de su carácter
agrandar algo / engrandecer a alguien

67

- Si els diccionaris han de reflectir la competència lèxica d'un parlant mitjanament culte, cal tenir en compte les relacions que s'estableixen entre els lexemes, i per tant, haurien de recollir les diferències de significat que es donen en l'interior dels diversos elements que componen una sèrie derivativa.

68

Sufijos per als noms d'acció

CATALÀ

-ada:	fiblada
-alla:	rialla
-ança:	enyorança
-ància:	tolerància
-atge:	aterratge
-ció:	equivocació
-dera:	cruixidera
-ença:	partença
-ment:	aplaudiment

CASTELLÀ

-aje:	anclaje
-ancia:	discrepancia
-anza:	confianza
-ata:	cabalgata
-ción:	cocción
-dura:	atadura
-erio:	cautiverio
-icio:	servicio
-miento:	atrevimiento
-zón:	picazón

69

Sufijos per als noms d'acció

- Aquesta multiplicitat, però, no té la mateixa probabilitat de crear paraules derivades, sinó que cadascun dels sufixos està sotmès a restriccions d'índole diferent: d'una banda, hi ha sufixos més productius que altres i, de l'altra, alguns sufixos només poden aparèixer en determinades condicions morfològiques o sintàctiques, així com també alguns sufixos tenen ja un significat d'acció matisat (com ara el sufix *-dissa*, que té el valor associat d'intensitat (*mulladissa* 'remojadura') o de multiplicitat (*aixafadissa* 'aplastamiento')).
- Alguns dels sufixos ja no són productius i els trobem en poques paraules. Això no obstant, un radical verbal encara es troba davant d'un potencial considerable de derivacions possibles per formar un nom d'acció.

70

Sufijos als diccionaris (1)

GDLC

-ció Sufix, del llatí *-tio*, *-onis*, que significa 'acció i efecte de'. Ex: *qualificació*, *aprovació*.

-dissa Sufix, del llatí *-cius* o *-itius*, *-a*, que significa 'acció intensa o continuada de'. Ex: *xerradissa*, *escampadissa*, *trencadissa*, *corredissa*.

DUE

-ancia. Sufijo que, lo mismo que «-nza», forma nombres abstractos de acción y efecto: 'vigilancia, ganancia, redundancia'.

-ción. Parte invariable del sufijo «-acción, -ición» con que se forman nombres de acción derivados de verbos: 'mediación, aparición, reparación'.

71

Sufijos als diccionaris (2)

SALAMANCA

-aje *suf.* Significa 'acción y resultado de' y forma sustantivos a partir de verbos o de sustantivos: *aterizar* – *aterizaje*, *aprendiz* – *aprendizaje*, *rodar* – *rodaje*. [...]

-zón *suf.* Significa 'resultado de' y forma sustantivos a partir de verbos: *cerrar* – *cerrazón*, *hinchar* – *hinchazón*.

DUEAE

-dura Sufijo de origen latino que forma nombres femeninos a partir de verbos con el significado de (i) Acción o efecto: *picadura*, *añadidura*, *salpicadura*, *magulladura*. [...]

-mento Sufijo de origen latino que forma nombres a partir de verbos con el significado de 'acción', 'efecto': *salvamento*, *cargamento*. nota: También puede adoptar la forma *-miento*: *fallecimiento*; *nacimiento*.

Morfemes en distribució complementària?

- No som davant d'oposicions binàries, sinó que la realitat és molt més complexa:

	combinacions diferents	nre. sèries	%
2 elements	45	173	64,29
3 elements	20	33	28,54
4 elements	5	5	7,14
Total	70	211	100

73

Combinacions més freqüents

<i>ció – ment</i>	30	anivellació – anivellament conversió – convertiment
<i>ada – ment</i>	29	retallada – retallament afusellada – afusellament
<i>conv. masc. – ment</i>	17	plany – planyiment redreç – redreçament
<i>conv. fem. – ció</i>	15	denúncia – denunciació reforma – reformació
<i>conv. fem. – ada</i>	6	descàrrega – descarregada neteja – netejada
<i>conv. masc. – ció</i>	6	retrocés – retrocessió transport – transportació
<i>ada – dura</i>	5	reblada – rebladura esmatlada – esmaltadura
<i>ença – ment</i>	5	creixença – creixement naixença – naixement
<i>ada – atge – ment</i>	4	passada – passatge – passament premsada – premsatge – premsament

74

Motius de la coexistència

- De tipus cronològic: *bullició (ant) – bullidera*
- D'especialització semàntica: *pronunciació (no marcat) – pronunciament (dret)*
- De selecció semàntica: *advertència (acc. 1, 2 i 3) – advertiment (acc. 4)*

advertir [s. xv; del ll. *advertere*, id.] v tr 1 Avisar, assabentar (algú) d'alguna cosa que li convé saber. *El vaig advertir del perill que corria.* 2 Fer saber a algú (alguna cosa), dir-la-hi. *Li vaig advertir el perill que corria.* 3 Parar esment (en alguna cosa), adonar-se (d'alguna cosa), notar. *No ha advertit les bellesaes del paisatge.* 4 Amonestar, aconsellar amb amenaça, per corregir.

75

Sèries coradicals als diccionaris (1)

cessació f Acció de cessar; l'efecte.
cessament m Cessació.

guarició f Guariment.
guariment m Acció de guarir o guarir-se, l'efecte.

inflació f Inflament.
inflament m Acció d'inflar o inflar-se; l'efecte.

penetració f Acció de penetrar; l'efecte.
penetrament m Penetració.

76

Sèries coradicals als diccionaris (2)

perforació f Acció de perforar; l'efecte.
perforament m Acció de perforar; perforació.

guia f Acció de guiar.
guiament m Acció de guiar, guia.
guiatge m Acció de guiar; l'efecte.

77

Sèries coradicals als diccionaris (i 3)

premsada f Acció de premsar; l'efecte.
premsament m Acció de premsar.
premsatge m Acció de premsar; l'efecte

promesa f Acció de prometre, prometiment, prometença.
prometença f Acció de prometre, promesa.
prometiment m Acció de prometre, promesa, prometença.

78

El corpus com a prova

- La consulta en corpus textuais permet determinar amb molta més precisió el significat de cada paraula, així com també canvis o extensions del significat en relació a les definicions documentades al diccionari.
- Els corpus també possibiliten detectar la distribució del significat o de l'ús que es donen entre els diversos elements que componen una sèrie derivativa i, per tant, determinar-ne les relacions semàntiques que s'hi estableixen.

79

Noms coradicals al CTILC (1)

	L	NL	total	observacions
cessació	7	57	64	cessació del moviment, de l'escàndol, de les fatigues, etc.
cessament	1	27	28	cessament en el càrrec 'extinció d'una relació laboral'
guarició	15	89	104	El TermCat estableix com a terme preferent <i>guarició</i>
guariment	44	126	170	
inflació	35	398	433	283 contextos pertanyen a les ciències socials: economia
inflament	6	29	35	'augment del volum'
penetració	154	492	646	
penetrament	---	---	---	

80

Noms coradicals al CTILC (2)

	L	NL	total	observacions
perforació	10	142	152	
perforament	---	---	---	
premsada	7	9	16	El TermCat defineix <i>premsatge</i> com l'efecte de premsar i en dona tres sin. compl.: <i>premsada</i> , <i>premsament</i> i <i>premsat</i> (20).
premsament	---	---	---	
premsatge	---	---	---	
promesa	1.159	832	1.991	
prometença	196	131	327	
prometiment	1	---	1	
guia	259*	707*	966*	
guiament	---	2	2	
guiatge	126	184	310	

81

Recapitulació –1

- Els estudis de morfologia derivativa poden ser incorporats per tal de mostrar en el diccionari la informació morfològica pertinent d'una manera més adequada, precisa i econòmica.
- Si, com hem vist, molts diccionaris no defineixen totes les paraules derivades, cal que les entrades dels afixos siguin afinades i completes, que incorporin informació sobre la seva combinabilitat, productivitat i significat. En el mateix sentit, caldria una representació morfològica que permetés diferenciar clarament els derivats de significat composicional (*localitzable*, *inflable*), d'aquells que no ho són (*diable*, *alible*), o dels que tenen un significat lexicalitzat (*amable*, *viable*).

82

Recapitulació –2

- La representació lexicogràfica dels afixos en general és un punt problemàtic per diversos motius:
 - requereixen un estudi detallat de cada element, en què es descriguin totes les característiques fonològiques, morfològiques, sintàctiques i semàntiques, tant de l'afix com de les seves bases, però també de la combinació entre tots dos;
 - els afixos, com les paraules, no existeixen aïllades les unes de les altres, motiu pel qual és necessària que l'estudi integrí a més les relacions que es donen al voltant de cada grup d'afixos;
 - la representació en el producte lexicogràfic final ha de ser tan vàlida, adequada i suficient com la de qualsevol altra entrada de categoria lèxica major del diccionari.
- Aquestes descripcions exhaustives són les que permetran després definir més sistemàticament les paraules derivades, així com també les relacions semàntiques que s'estableixin, especialment dins el sí de sèries derivatives.

83

Recapitulació –3

- De la mateixa manera que molts diccionaris inclouen sovint la informació etimològica, que de vegades encobreix la morfològica, o, en d'altres casos, l'estructura sil·làbica de les paraules, es podria marcar d'alguna manera no ferragosa l'estructura de les paraules derivades (amb un punt volat entre els morfemes, amb el signe de la suma, etc. (?)).
- D'aquesta manera els usuaris podrien distingir clarament les paraules complexes no construïdes (*tradicció*, *condemna*) de les que sí que ho són. El problema és que això implicaria posicionar-se a l'hora de representar paraules com *abaratar*, que veiem al començament: entre els propis morfòlegs hi ha dues posicions clares al voltant d'aquests casos: els que consideren que es tracta d'un prefix recategoritzador i els que ho consideren parasintètic.

84

Recapitulació –4

- La definició de les paraules derivades cal afrontar-la des d'un punt de vista global, tenint en compte tots els derivats que pertanyen a una mateixa classe, però també sense oblidar les relacions que hi ha amb els al·lomorfs cultes.

85

Recapitulació –5

- Com apunta Lázaro (1971), caldria també un estudi de les paraules que formen altres famílies de paraules:

Particularmente importante, desde el punto de vista semántico, parece la apelación a voces de otra familia etimológica, para realizar una nominalización que resulta imposible dentro de la familia etimológica del verbo; es lo que ocurre en los casos de *tirar-tracción*, *acallar-silenciamiento*, *cortar-ablación*, *brindar-ofrecimiento*, etc., en determinados contextos. Son cuestiones, unas de tipo lexicomático, otras diacrónicas, y aun otras de carácter estrictamente gramatical, susceptibles de ser ahondadas en una futura investigación de nuestro vocabulario, y que habrán de tener consecuencias lexicográficas.

86

Cap a un hiperdiccionari total

- Cada cop més, la representació no pot ser sobre paper. El suport digital permet incloure molta més informació, organitzada, jerarquizada, amb possibilitats de mostrar o d'amagar elements per no aclaparar l'usuari que no la vol, però que hi pugui accedir qui la vulgui.

87

- Exigen las obras lexicográficas mucha paciencia social, mucha perseverancia en la dirección elegida y muchos trabajos concretos de investigación. Por ello los cambios teóricos se reflejan en las obras lexicográficas con mucha lentitud.

Gutiérrez Cuadrado

88

BIBLIOGRAFIA: LEXICOGRAFIA I MORFOLOGIA DERIVATIVA

Algeo, John (1993): «Desuetude among English New Words». *International Journal of Lexicography* 6/4. 281-293.

Alves, Ieda Maria (1990): «Lexicographie et morphologie: l'intégration des composés, des dérivés et des synthèmes dans les dictionnaires portugais». Dins *XVIe Colloque International de Linguistique Fonctionnelle*. Paris. 122-123.

Battaner, M. Paz (1996): «Características léxico-semánticas de los verbos prefijados con *des-* en *DRAE 1992*». *Boletín de la Real Academia Española* LXXVI. 309-370.

Bauer, Laurie; Nation, Paul (1993): «Word Families». *International Journal of Lexicography* 6/4. 253-279.

Beniers Jacob, Elisabeth (1990): «La derivación en la gramática y en el diccionario». *Estudios de Lingüística Aplicada* 11. 102-115.

Bernal, Elisenda (2001): *Els sufixos verbalitzadors del català. Relacions semàntiques i diccionari*. [en línia] Barcelona: Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC) - Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA).
http://tdx.cesca.es/TESIS_UPF/AVAILABLE/TDX-0404102-134006//tebg.pdf

Bernal, Elisenda (2001): «Formació de paraules i lexicografia bilingüe». Dins DeCesaris, Janet; Alsina, Victòria (ed.): *Estudis de lexicografia 1999-2000*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada – Universitat Pompeu Fabra. 103-111.

Bernal, Elisenda (2003): «Morfología y diccionario. Lagunas léxicas y lagunas lexicográficas en los sustantivos deverbales del sufijo *-itzar* del catalán». Dins Bisetto, Antonietta; Iacobini, Claudio; Thornton, Anna M. (ed.): *Scritti di morfologia in onore di Sergio Scalise in occasione del suo 60° compleanno*. [Cesena:] Caissa Italia. 13-28.

Bisetto, Antonietta (1997): «Morfologia lessicale e lessicografia: alcuni punti di interazione». Dins De Mauro, Tullio; Lo Cascio, Vincenzo (ed.): *Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche*. Roma: Bulzoni. 217-227.

Booij, Geert (2003): «The codification of phonological, morphological, and syntactic information». Dins van Sterkenburg, Piet (ed.): *A Practical Guide to Lexicography*, John Benjamins, Amsterdam-Philadelphia. 251-259.

Bwenge, Charles (1989): «Lexicographical treatment of affixational morphology. A case study of four Swahili dictionaries». Dins James, Gregory (ed.): *Lexicographers and their works*. Exeter: University of Exeter. 5-17.

Calzolari, Nicoletta (1983): «On the treatment of derivations in a lexical database». Dins Cignoni, Laura; Peters, Carol (ed.): *Computers in Literary and Linguistic Research. Proceedings of the VII International Symposium of the Association for Literary and Linguistic Computing, Pisa, 1982*. Pisa: Giardini. 103-114.

Caramés Díaz, J. (1998): «Algunos aspectos del tratamiento lexicográfico dado a los verbos derivados». Dins Vázquez Orta, Ignacio; Guillén Galve, Ignacio (ed.): *Perspectivas Pragmáticas en Lingüística Aplicada*. Saragossa: ANUBAR. 365-371.

Congosto Martín, Yolanda (1999): «Derivación y composición en el *Vocabulario marítimo* (Sevilla, 1696)». *Philologia Hispalensis* 13. 61-84.

Corbin, Danielle (1982): «Le monde étrange des dictionnaires (2): Sur le statut lexicographique des adverbes en *-ment*». *Lexique* 1. 25-64.

Corbin, Danielle (1983): «Le monde étrange des dictionnaires (3): La créativité lexicale, le lexicographe et le linguiste». Dins Bernard, Al; Spa, J. (ed.): *Le dictionnaire. Actes du Colloque Franco-Néerlandais, 28-29 avril 1981, Maison Descartes, Ámsterdam*. Lille-Amsterdam: Presses Universitaires de Lille - Maison Descartes. 43-68.

Corbin, Danielle (1983): «Le monde étrange des dictionnaires (4): La créativité lexicale, le lexicographe et le linguiste». *Lexique* 2. 43-68.

Corbin, Danielle (1990): «Homonymie structurelle et définition des mots construits». Dins Chaurand, Jacques; Mazière, Francine (ed.): *La définition [Actes du Colloque 'la Définition' organisé par CELEX (Centre d'Etudes du Lexique) de l'Université Paris-Nord à Paris les 18 et 19 novembre 1988]*. Paris: Larousse. 175-192.

Corbin, Danielle (1992): «Sens et définition. De la compositionnalité du sens des mots construits (Réponse à Claire Vanderhoeft)». *Linguisticæ Investigationes XVI*/1. 189-218.

Corbin, Danielle; Corbin, Pierre (1989): «Sélection et description des dérivés et composés dans le dictionnaire monolingue». Dins Hausmann, Franz Josef; Reichmann, Oskar; Wiegand, Ernst; Zgusta, Ladislav (ed.): *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie / An International Encyclopedia of Lexicography / Enciclopèdie internationale de lexicographie*. Berlín: De Gruyter. I, 937-946.

Corbin, Danielle; Corbin, Pierre (1991): «Vers le *Dictionnaire dérivationel du français*». *Lexique*. 147-162.

Corbin, Pierre (1984): «Le monde étrange des dictionnaires (5): Dériver». *Cahiers de lexicologie* 45/2. 33-46.

Corbin, Pierre (1990): «Le monde étrange des dictionnaires (7). Logique linguistique et logique botanique: problèmes posés par la définition d'une classe de mots dérivés français». *Cahiers de lexicologie* 56/1-2. 75-108.

De Caluwe, Johan (2003): «Morphology in dictionaries». Dins van Sterkenburg, Piet (ed.): *A Practical Guide to Lexicography*. Ámsterdam: John Benjamins. 114-126.

De Caluwe, Johan; van Santen, Ariane (2003): «Phonological, morphological and syntactic specifications in monolingual dictionaries». Dins van Sterkenburg, Piet (ed.): *A Practical Guide to Lexicography*. Ámsterdam: John Benjamins. 71-82.

Ettinger, Stefan (1982): «Formación de palabras y fraseología en la lexicografía». Dins Haensch, Günther; Wolf, Lothar; Ettinger, Stefan; Werner, Reinhold: *La lexicografía. De la lingüística teórica a la lexicografía práctica*. Madrid: Gredos. 233-258.

Ettinger, Stefan (1998): «Um dicionário alemão-português de verbos com prefixos: objetivos e considerações metodológicas». Dins Fuentes Morán, Mª Teresa; Werner, Reinhold (ed.): *Lexicografías iberorrománicas: problemas, propuestas y proyectos*. Frankfurt – Madrid: Vervuert – Iberoamericana. 185-199.

García-Macho, M. Lourdes (1995): «Variantes léxicas y derivados en dos ediciones del *Vocabulario español-latino* de Elio Antonio de Nebrija». *Cahiers de linguistique hispanique médiévale* 20. 187-208.

García-Macho, M. Lourdes (1998): «Nombres propios y derivados de estos omitidos en la edición de 1516 del *Vocabulario español-latino* de Elio Antonio de Nebrija». Dins Andrés-Suárez, Irene; López Molina, Luis (coord.): *Estudios de lingüística y filología españolas. Homenaje a Germán Colón*. Madrid: Gredos. 197-215.

García Platero, Juan Manuel (2000): «Presencia de las vocesseudoprefijadas en los diccionarios del español». Dins Ruhstaller, Stefan; Prado Aragonés, Josefina (ed.): *Tendencias en la investigación lexicográfica del español. El diccionario como objeto de estudio lingüístico y didáctico. Actas del congreso celebrado en la Universidad de Huelva del 25 al 27 de noviembre de 1998*. Huelva: Junta de Andalucía - Universidad de Huelva. 425-432.

Garriga, Cecilio (2001): «Notas sobre el vocabulario de la química orgánica en español: Liebig y la divulgación de los derivados en *-ina*». Dins Bargalló, María; Forgas, Esther; Garriga, Cecilio; Rubio, Ana; Schnitzer, Johannes (ed.): *Las lenguas de especialidad y su didáctica. Actas del Simposio Hispano-Austriaco*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili. 169-180.

Garriga, Cecilio (2002): «Notas sobre la incorporación del sufijo *-ona* al español». Dins Echenique Elizondo, M. Teresa; Sánchez Méndez, Juan (ed.): *Actas del V Congreso Internacional de Historia de la Lengua española. Valencia, 31 de enero-4 de febrero de 2000*. Madrid: Gredos. II, 2093-2105.

González Pérez, Rosario (2002): «El tratamiento lexicográfico de las raíces sufijas y prefijas». Dins Pérez Pascual, José Ignacio; Campos Souto, Mar (ed.): *Cuestiones de lexicografía*. Lugo: Tris Tram. 107-117.

Gràcia, Lluïsa; Cabré M. Teresa; Varela, Soledad; Azkarate, Miren; et al. (2000): *Configuración morfológica y estructura argumental: léxico y diccionario. Resultados del proyecto de investigación DGICYT, PB93-0546-C04*. Zarautz: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco.

Jiménez Ríos, Enrique (2000): «Etimología, derivación y definición en los diccionarios del español». Dins Borrego Nieto, Julio; Fernández González, Jesús; Santos Río, Luis; Senabre Sempere, Ricardo (ed.): *Cuestiones de actualidad en lengua española*. Salamanca: Ediciones Universidad Salamanca - Instituto Caro y Cuervo. 277-285.

Jiménez Ríos, Enrique (2002): «Tratamiento lexicográfico de la sufijación apreciativa». Dins Veiga, Alexandre; González Pereira, Miguel; Souto Gómez, Montserrat (ed.). *Léxico y gramática*. Lugo: Tris Tram. 225-236.

Kastovsky, Dieter (2000): «Words and word-formation: morphology in *OED*». Dins Muggleston, Lynda (ed.): *Lexicography and the OED. Pioneers in the untrodden forest*. Oxford: Oxford University Press. 110-125.

Lázaro Carreter, Fernando (1980): «Transformaciones nominales y diccionario». Dins *Estudios de lingüística*. Madrid: Crítica. 71-81.

Martín García, Josefa (1996): *Gramática y diccionario: El prefijo RE-*. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.

Mettinger, Arthur (1990): «Oppositeness of meaning, word-formation, and lexicography: the English prefix *un-*». Dins Tomaszczyk, Jerzy; Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara (ed.): *Meaning and Lexicography*. Amsterdam: John Benjamins. 93-112.

Morales Ruiz, Carmen (1998): «Reflejo lexicográfico de la amalgama sufrida por los afijos *-dor* y *-dero* en un punto de su evolución histórica». Dins García Turza, Claudio; González Bachiller, Fabián; Mangado Martínez, Javier (ed.): *Actas del IV Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española. La Rioja, 1-5 de abril de 1997*. Logroño: Asociación de Historia de la Lengua Española - Gobierno de La Rioja - Universidad de La Rioja. II, 337-348.

Moreno de Alba, José G. (1980-1981): «Morfología derivativa y diccionario». *Boletín de Filología* 31/2. 551-560.

Moreno Villanueva, José Antonio (1997): «La sufijación en *-mente*: su inclusión en los diccionarios de uso del español». Dins Otal, José Luis; Fortanet, Inmaculada; Codina, Victòria (ed.): *Estudios de lingüística aplicada*. Castelló: Ministerio de Educación y Cultura - Universitat Jaume I - BP Oil - Bancaixa. 801-807.

Pascual Rodríguez, José A. (1995-1996): «Derivación y diccionario: A propósito de los adjetivos activos en *-dero* en el *DRAE*». *Boletín de Filología* XXXV. 349-359.

Pena, Jesús (1994-1995): «Formación de palabras, gramática y diccionario». *Revista de Lexicografía* I. 163-180.

Pena, Jesús (2002): «Morfología derivativa y diccionario». Dins Veiga, Alexandre; González Pereira, Miguel; Souto Gómez, Montserrat (ed.). *Léxico y gramática*. Lugo: Tris Tram. 285-298.

Pérez González, Graciela (1988): *Los prefijos en el DRAE y en algunos diccionarios de voces cubanas*. La Habana: Editorial Academia.

Pérez Lagos, Manuel Fernando (1996): *Formación de palabras. La composición culta en los diccionarios (DRAE-VOX)*. Málaga: Universidad de Málaga.

Pharies, David (1996): «Consideraciones iniciales sobre el proyecto Diccionario etimológico de los sufijos españoles». Dins Alonso González, A.; Castro Ramos, L.; Gutiérrez Rodilla, B.; Pascual Rodríguez, J. A. (ed.): *Actas del III Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española. Salamanca, 22-27 de noviembre de 1993*. Madrid: Arco Libros. I, 497-503.

Prčić, Tvrtko (1999): «The treatment of affixes in the 'big four' EFL dictionaries». *International Journal of Lexicography* 12. 263-280.

Prčić, Tvrtko (1999): «Productivity of competing affixes: The case of agentive suffixes in English». *Linguística e Filologia* 9. 125-134.

Prčić, Tvrtko (2005): «Prefixes vs Initial Combining Forms in English: A Lexicographic Perspective». *International Journal of Lexicography* 18/3. 313-334.

Pulte, W.; Feeling, D. (2002): «Morphology in Cherokee lexicography: the *Cherokee-English dictionary*». Dins Frawley, William; Hill, Kenneth C.; Munro, Pamela (ed.): *Making dictionaries. Preserving indigenous languages of the Americas*. Berkeley: University of California Press.

Stebbins, Tonya (2004): «Polysemy, Homonymy and Sense Modulation in Sm'algyax». *International Journal of Lexicography* 17/1. 1-32.

Vanderhoeft, Claire (1992): «Contre la conception sémantique sous-jacente à la morphologie dérivationnelle associative ou Contre une critique faite par Corbin à la lexicographie traditionnelle». *Linguisticæ Investigationes* XVII/1. 155-188.